

ആമുഖം

സാമൂഹ്യ നവോത്ഥാനത്തിലേയ്ക്കുള്ള കരുത്തുറ്റ ചുവടുവയ്പ്പുകളാണ് കുടുംബശ്രീ എന്ന സംസ്ഥാന ദാരിദ്ര്യ നിർമ്മാർജ്ജനമിഷനെ ഏറെ ശ്രദ്ധേയമാക്കുന്നത്. കേരളീയ സമൂഹത്തിന്റെ അടിസ്ഥാന വികസന മേഖലകളിൽ അഭിമാനാർഹമായ ഇടപെടലുകൾക്ക് തുടക്കമിട്ടുകൊണ്ട് കുടുംബശ്രീയുടെ മുന്നേറ്റം. സവിശേഷമായ ഈ ചുവടുവയ്പ്പുകളും വിജയമാതൃകകളും ദേശവ്യാപകമാക്കുക എന്ന ലക്ഷ്യമാണ് ഗ്രാമവികസന മന്ത്രാലയം ദേശീയ ഗ്രാമീണ ഉപജീവനമിഷൻ നോഡൽ ഏജൻസിയായി കുടുംബശ്രീയെ നിയോഗിക്കാൻ നിമിത്തമായത്. ഇന്ത്യയെ സമ്പൂർണ്ണ ജനാധിപത്യ സമൂഹമാക്കി മാറ്റുന്നതിനും ജനാധിപത്യത്തിന്റെ ആത്മാവായ ബഹുസ്വരതയെ അംഗീകരിക്കാനും ബഹുമാനിക്കാനും കഴിയുന്ന തരത്തിലേയ്ക്ക് ഇന്ത്യയുടെ ഗ്രാമങ്ങളെ രൂപാന്തരപ്പെടുത്താനും സ്ത്രീ നേതൃത്വത്തിലുള്ള സ്വയം സഹായ സംഘങ്ങൾക്കും പ്രാദേശിക ഭരണ സംവിധാനങ്ങൾക്കും സാധിക്കുമെന്ന് കുടുംബശ്രീ നാഷണൽ റിസോഴ്സ് ഓർഗനൈസേഷൻ കഴിഞ്ഞ മൂന്നു വർഷക്കാലത്തെ പ്രവർത്തനങ്ങളിലൂടെ തെളിയിച്ചിരിക്കുന്നു. കേരളത്തിലെ തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണസ്ഥാപനങ്ങളും സാമൂഹ്യ സംഘടനാസംവിധാനവും കൈകോർത്തുള്ള വികസനമാതൃകകൾ ഇതര സംസ്ഥാനങ്ങളുടെ സാമൂഹ്യ-സാമ്പത്തിക സാഹചര്യങ്ങൾക്കനുസൃതമായി ഒരു പുതിയ വികസന സംസ്കാരം രൂപപ്പെടുത്തിയെടുക്കുന്നതിന് സാങ്കേതിക പിന്തുണ നൽകുകയാണ് കുടുംബശ്രീ എൻ ആർ ഒ ചെയ്തുവരുന്നത്. അതോടൊപ്പം സൂക്ഷ്മ സംരംഭ വികസനം സാധ്യമാക്കി ഉപജീവന വികസനത്തിനുള്ള നല്ല മാതൃകകൾ പകർന്ന് കൊടുക്കുവാനും കുടുംബശ്രീയ്ക്ക് കഴിയുന്നു. ഇത്തരത്തിൽ കേരളത്തിന്റെ കുടുംബശ്രീ അനുഭവങ്ങൾ ഇതര സംസ്ഥാനങ്ങളുടെ ദാരിദ്ര ലഘൂകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് ഊർജം പകരുമ്പോൾ ഇതരദേശങ്ങളിലെ നല്ല മാതൃകകൾ കേരളത്തിലേയ്ക്ക് കൊണ്ടുവരുന്നതിനും നമുക്ക് സാധിക്കേ തുടങ്ങി. ഇന്ത്യയിലെ ഉൾനാടൻ ഗ്രാമങ്ങളിൽ എൻ ആർ ഒയുടെ ഭാഗമായി മെന്റർ റിസോഴ്സ് പേഴ്സൺമാരായി പ്രവർത്തനത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കുടുംബശ്രീയുടെ മുൻ ചെയർപേഴ്സൺമാരും പരിശീലകരുമൊക്കെയായിരുന്ന സഹോദരിമാർ തീർത്തും പ്രതികൂലമായ സാഹചര്യങ്ങളെപ്പോലും അതിജീവിച്ച് നേടിയെടുക്കുന്ന വിജയാനുഭവങ്ങളുടെ ഉൾക്കരുത്ത് കേരളത്തിലെ വികസന പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ പ്രയോജനപ്പെടുത്താൻ നമുക്ക് കഴിയേ തുടങ്ങി. ഇത്തരം ഒരു കാഴ്ചപ്പാടോടെയാണ് റൂർഷം കാലാവധി പൂർത്തിയാക്കിയ സി ഡി എസ് ചെയർപേഴ്സൺമാരെ എൻ ആർ ഒ പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്ന പാർട്ട്ണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലേയ്ക്ക് പോകുന്നതിന് അവസരമൊരുക്കി മേൽ സൂചിപ്പിച്ച അനുഭവങ്ങൾ പകർത്താൻ സാഹചര്യമൊരുക്കുന്നത്. പാർട്ട്ണർ സ്റ്റേറ്റിൽ പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മെന്റർ റിസോഴ്സ് ടീമിനൊപ്പം ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുകൾ, ജനപ്രതിനിധികൾ, റിസോഴ്സ് പേഴ്സൺമാർ, ഉദ്യോഗസ്ഥർ എന്നിവരുമായി സംവദിച്ച് കാര്യങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കുന്ന രീതിയിലാണ് പഠനപരിശീലന പരിപാടി ആവിഷ്കരിക്കുന്നത്. ഇങ്ങനെ നേടുന്ന അറിവുകളും അനുഭവങ്ങളും കേരളത്തിലെ ഭാവി പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ പ്രയോജനപ്പെടുത്തുന്നതിനുള്ള വിപുലമായ കർമ്മ പദ്ധതി ആവിഷ്കരിച്ച് പ്രയോഗത്തിൽ കൊണ്ടുവരികയാണ് ജാലകം 2017 എന്ന പഠനപരിപാടിയുടെ ലക്ഷ്യം.

ഇതിനുവേണ്ടിയുള്ള മൊഡ്യൂൾ നിർമ്മാണത്തിന് രൂപം പ്രധാനപ്പെട്ട ധാരകൾ ആവശ്യമാണ്. ഒന്ന്, നമ്മുടെ കുടുംബശ്രീ സംവിധാനത്തിന്റെ ഇന്നത്തെ അവസ്ഥാ വിശകലനം. രണ്ട്, കുടുംബശ്രീ നാഷണൽ റിസോഴ്സ് ഓർഗനൈസേഷന്റെ

ആഭിമുഖ്യത്തിൽ പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങളുടെയും അവയുടെ ഫലമായു വരികയുള്ള നേട്ടങ്ങളുടെയും നേരിട്ടുള്ള വിശകലനം. മാത്രമല്ല നമ്മുടെ നാട്ടിലെ സംഘടനാസ്ഥിതി മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിന് പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളുടെ വിജയകരമായ അനുഭവങ്ങളും മാതൃകകളും ഏതെല്ലാം സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണെന്ന് തിരിച്ചറിയൽ.

ഇതിനായി രാജ്യ ശ്രേണികളുള്ള ഉദ്യമങ്ങളാണ് സംഘടിപ്പിക്കേണ്ടത്. ഒന്നാമതായി കുടുംബശ്രീ ത്രിതല സംഘടനാ സംവിധാനത്തിലെ ഇന്നനുഭവപ്പെടുന്ന പോരായ്മകളും വൈഷമ്യങ്ങളും പട്ടികപ്പെടുത്തുന്നതിന് ആവശ്യമായ വർക്ക് ഷോപ്പുകളുടെ സംഘടനം. രണ്ടാമതായി ജില്ലാതലത്തിലുള്ള സി.ഡി.എസ് ചെയർപേഴ്സൺമാരുടേയും പരിശീലന ഗ്രൂപ്പ് അംഗങ്ങളുടേയും ദിദിന ശില്പശാല.

(ഇക്കാര്യത്തിൽ ആശ്രയിക്കാവുന്ന മൂന്നുതലങ്ങളിലെയും ബന്ധപ്പെട്ട പ്രവർത്തകരും അവരോടൊപ്പം പാർട്ടണർ സ്റ്റേറ്റുകളിൽ അനുഭവങ്ങളുള്ള മെന്റർമാരും ആണ്. കേരളത്തിന്റെ വിവിധ ജില്ലകളിലുള്ളവരുമായി കൂടിയാലോചിച്ചാണ് പിഴവുകളും വൈഷമ്യങ്ങളും തിരിച്ചറിയേണ്ടത്. പരിശീലന ഗ്രൂപ്പുകളിലെ പ്രതിനിധികളെയും, എം സി ജി അംഗങ്ങളെയും എം ഇ സിമാരെയും ഈ കൂടിയിരുപ്പിൽ പങ്കെടുപ്പിക്കാവുന്നതാണ്.)

ജാലകം 2017

സംസ്ഥാനതല ശില്പശാല -1

പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലേക്ക് പോകാൻ നിശ്ചയിക്കപ്പെടുന്ന കുടുംബശ്രീ സി ഡി എസ് ചെയർപേഴ്സൺമാരും മെന്റർ കോർ ഗ്രൂപ്പ് അംഗങ്ങളും എൻ ആർ ഒ പ്രോഗ്രാം മാനേജർമാരും തിമാറ്റിക് വർക്കർമാരും ഒന്നാകുന്ന സംഘമാണ് സംസ്ഥാനതല വർക്ക്ഷോപ്പിൽ കൂടിയിരിക്കുന്നത്. പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ നിന്ന് എൻ.ആർ.ഒ പ്രവർത്തനത്തിന്റെ ഭാഗമായി പഠനാവശ്യാർത്ഥം പ്രതിനിധികൾ ഇങ്ങോട്ടെത്തിയ സി ഡി എസുകളിൽ നിന്നുള്ള ചെയർപേഴ്സൺമാരും രാജ്യ തവണയെങ്കിലും ചെയർപേഴ്സൺമാരായിരിക്കുന്നവരുമാണ് ആദ്യഘട്ടത്തിൽ തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്നത്. ഈ സംഘത്തോടൊപ്പം പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ പ്രവർത്തനപരിചയമുള്ള മെന്റർമാരും ഉൾപ്പെടണം. കുടുംബശ്രീയുടെ ഇന്നത്തെ സാഹചര്യത്തിൽ, അതിനെ കുറെക്കൂടി മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനുള്ള കർമ്മപരിപാടികൾ കൈ ത്തി കേരളത്തിൽ പകർത്തുക എന്നതാണ് പഠനയാത്രയുടെ ലക്ഷ്യം. ഈ വർക്ക്ഷോപ്പ് കഴിഞ്ഞിട്ടാണ് പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലേക്ക് സംഘം പുറപ്പെടുന്നതും പഠനങ്ങൾ നടത്തുന്നതും.

നേർക്കാഴ്ചകൾ- എക്സിബിഷൻ

പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലേക്ക് പഠനാവശ്യാർത്ഥം യാത്ര പോകുന്ന സി.ഡി.എസ് ടീം അംഗങ്ങൾക്ക് കുടുംബശ്രീ നാഷണൽ റിസോഴ്സ് ഓർഗനൈസേഷന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങളും അതിലൂടെ സ്വായത്തമാക്കിയ അനുഭവങ്ങളും നേട്ടങ്ങളും സുപ്രധാന വഴിത്തിരിവുകളും പരിചയപ്പെടുത്തുകയും പോയികാണേ തും നിരീക്ഷിക്കേ തുമായ യഥാർത്ഥ വസ്തുതകളെ ബോധ്യപ്പെടുത്തുകയുമാണ് ശില്പശാലയുടെ ലക്ഷ്യം.

ശില്പശാലയിൽ 5 കോർണറുകൾ വ്യത്യസ്ത രീതിയിൽ ക്രമീകരിച്ച് 5 സുപ്രധാന വിഷയ മേഖലകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള പഠനപ്രവർത്തനമാണ് നടത്തുന്നത്. ഇതിനായി മൊത്തം ടീംഗങ്ങളെ 12 പേരുള്ള 5 ഗ്രൂപ്പുകളാക്കി തിരിക്കുന്നു. ഒരേ സമയം 5 കോർണറുകളിലും പഠന പ്രവർത്തനമാരംഭിക്കുന്നു. ഒന്നാമത്തെ കോർണറിന് ‘നമ്മുടെ സ്വന്തം ശ്രീ’ എന്നാണ് നാമകരണം ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. ഇവിടെ കുടുംബശ്രീ വിവിധ പടവുകൾ താ ിനേടിയ

വിജയമാതൃകകൾ പരിചയപ്പെടുത്തുന്നു. ചിത്രങ്ങളുടെ പ്രദർശനം, കാർട്ടൂണുകൾ, ഫോട്ടോകൾ, പത്രക്കുറിപ്പുകൾ, വീഡിയോക്ലിപ്പുകൾ, എന്നിവ ഉപയോഗിച്ചുകൊണ്ടുള്ള വിഷയാവതരണമാണ് നടത്തുക. അംഗങ്ങൾക്ക് സംശയങ്ങൾ ചോദിക്കുന്നതിനും അഭിപ്രായങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിനും കോർണറിൽ സംവിധാനമൊരുക്കുന്നു. ചുമരിൽ പതിപ്പിച്ച ചാർട്ട് പേപ്പറിൽ സ്വന്തം കുടുംബശ്രീ അനുഭവങ്ങൾ കോറിയിടാനുള്ള 'ചുമർ പോസ്റ്റർ ക്രമീകരിക്കുന്നു'. കുടുംബശ്രീ അംഗമായതിൽ അഭിമാനം തോന്നത്തക്ക വിധമുള്ള നല്ല കരുത്തുറ്റ അനുഭവമാക്കി ഈ കോർണർ മാറുന്നു.

രാമത്തെ കോർണർ 'അന്ന് കേരളം ഇന്ന് ഇന്ത്യ' എന്ന പേരിലാണ് അറിയപ്പെടുക. കുടുംബശ്രീ ഒരു നാഷണൽ റിസോഴ്സ് ഓർഗനൈസേഷൻ എന്ന നിലയിലേയ്ക്ക് ഉയർന്നതിന്റെ അനുഭവ പാഠങ്ങൾ ഈ കോർണർ പങ്കുവയ്ക്കുന്നു. ചിത്രങ്ങൾ, വാർത്തകൾ, പോസ്റ്ററുകൾ, വീഡിയോകൾ എന്നിവയുടെ സഹായത്തോടെയാണ് എൻ.ആർ.ഒ എന്ന നിലയിൽ കുടുംബശ്രീ പ്രവർത്തനങ്ങളെ പരിചയപ്പെടുത്തുന്നത്. സ്റ്റൈഡ് പ്രസന്റേഷൻ, വെബ്സൈറ്റ് എന്നിവയുടെ സഹായത്തോടെ ഇതരസംസ്ഥാനങ്ങളുടെ സാമൂഹ്യ- സാംസ്കാരിക വൈവിധ്യങ്ങൾ, വിപരീതമായ പ്രവർത്തനാനുഭവങ്ങളിലും വിജയം നേടിയതിന്റെ സൂചകങ്ങൾ എന്നിവ പങ്കുവയ്ക്കുന്നു. ജാർഖണ്ഡ്, രാജസ്ഥാൻ സംസ്ഥാനങ്ങളുടെ സവിശേഷതകൾക്ക് പ്രത്യേക ഊന്നൽ നൽകി ഈ കോർണറിൽ വിവരിച്ച് നൽകുന്നു. നാഷണൽ റിസോഴ്സ് ഓർഗനൈസേഷൻ ഇടപെടുതലുള്ള സംസ്ഥാനങ്ങളെ മൊത്തം പരിചയപ്പെടുത്തി കുടുംബശ്രീ എന്ന പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ കാലം തോറുമുള്ള വളർച്ച വ്യക്തമാക്കിക്കൊടുക്കാണ് കോർണർ പ്രവർത്തനം അവസാനിക്കുന്നത്. മൈക്രോ സംരംഭമേഖലയിലെ കുടുംബശ്രീ എൻ.ആർ.ഒ ഇടപെടലുകളാണ് അടുത്ത കോർണർ. വ്യത്യസ്ത ഫീൽഡ് അനുഭവങ്ങളെ കോർത്തിണക്കിയുള്ള ചിത്രീകരണവും അനുഭവസമ്പന്നരായ മെന്റർ റിസോഴ്സ് പേഴ്സൺമാരുടെ മുഖാമുഖം പരിപാടിയും കോർണറിനെ വ്യത്യസ്തമാക്കുന്നു. പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ ആരംഭിച്ച സംരംഭങ്ങളുടെ ചിത്രപ്രദർശനം ആകർഷകമാക്കുന്നു. മൈക്രോ എന്റർപ്രൈസസ് കൺസൾറ്റന്റ്മാരുടെ ചിട്ടയായ പ്രവർത്തന വിജയം എന്ന നിലയിലും കേരളത്തിൽ നിന്നുപോയ മെന്റർ എം.ഇ.സിമാരുടെ നേതൃത്വപരമായ ഇടപെടലിന്റെ വിജയമായും നേട്ടങ്ങളെ വിലയിരുത്താൻ ഈ കോർണർ അവസരമൊരുക്കുന്നു.

പി.ആർ.ഐ-സി.ബി.ഒ കൺവേർജൻസ് 'സംയോജിത ഇടപെടലിന്റെ പുതിയ പാഠങ്ങൾ' എന്ന പേരിലാണ് നാലാമത്തെ കോർണർ പ്രവർത്തിക്കുന്നത്. പഞ്ചായത്തീരാജ് സ്ഥാപനങ്ങളും സംഘടനാസംവിധാനങ്ങളുടെ വ്യത്യസ്ത തലങ്ങളും കൈകോർത്തുള്ള വികസനമാതൃകകൾ ഇവിടെ പരിചയപ്പെടാൻ അവസരമൊരുക്കുന്നു. പി.എ.ഇ, ഇ.എ.പി, ജി.പി. 2 ആർ. പി എന്നിങ്ങനെ വ്യത്യസ്ത ഘട്ടങ്ങളിലായി നടന്ന ഇടപെടലുകളും നേടിയ വിജയവും അവതരിപ്പിക്കുന്നു. കേരളത്തിലേയും ഇതരസംസ്ഥാനങ്ങളുടേയും ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുകളുടേയും ഭരണസംവിധാനങ്ങളുടേയും വ്യത്യസ്തയും പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ നേരിട്ട തടസ്സങ്ങളും അതിജീവിച്ച് നേടിയ വിജയങ്ങളും 'കോർണർ' പങ്കുവയ്ക്കുന്നു. വ്യത്യസ്ത വീഡിയോകൾ, യാത്രകൾ, പോസ്റ്ററുകൾ എന്നിവയും മെന്റർ റിസോഴ്സ് പേഴ്സൺമാരുടെ അനുഭവപങ്കിടലും സംഘടിപ്പിക്കുന്നു. ഇതരസംസ്ഥാനങ്ങളിലെ സന്ദർശനത്തിലൂടെ സ്വയം അന്വേഷിക്കേ ത് ഇങ്ങനെ നേടിയ വിജയ മാതൃകകളും അതിനു സ്വീകരിച്ച രീതിയുമാണെന്ന് ബോധ്യപ്പെടുത്തുന്നു. പാർട്ടണർ സ്റ്റേറ്റിലെ ചില പ്രാദേശിക ഗ്രാമങ്ങൾക്കൊപ്പം ചുവടുവയ്ക്കാൻ ഈ സെഷനിൽ അവസരമൊരുക്കുന്നു.

‘സ്വാശ്രയ സുസ്ഥിര ഗ്രാമങ്ങൾ’ അഞ്ചാമത്തേയും അവസാനത്തേയും കോർണർ പ്രവർത്തിക്കുന്നത്. കേരള സർക്കാരിന്റേയും കുടുംബശ്രീയുടെയും സുപ്രധാന പദ്ധതികളുമായി ബന്ധപ്പെടുത്തി അഗതിരഹിത ഗ്രാമം, ശിശുസൗഹൃദ ഗ്രാമം, സംരംഭസൗഹൃദ ഗ്രാമം, സ്ത്രീസൗഹൃദ ഗ്രാമം എന്നിങ്ങനെ സ്വാശ്രയവും സുസ്ഥിരവുമായ ഒരു ഗ്രാമം ഉണ്ടായി വരാൻ നമ്മൾ എന്തുചെയ്യണം എന്ന വിഷയത്തിലുള്ള സംവാദവും ചർച്ചയുമാണ് ഈ കോർണറിന്റെ സവിശേഷത. പോസ്റ്ററുകൾ, കാർട്ടൂണുകൾ, ചിത്രങ്ങൾ, എന്നിവയുടെ സഹായത്തോടെ ഒരു നവകേരള സൃഷ്ടി എങ്ങനെയാവണം, അതിൽ കുടുംബശ്രീയ്ക്ക് എന്ത് പങ്കുവഹിക്കാൻ കഴിയും എന്നതരത്തിൽ ചിന്തിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് സെഷൻ പുരോഗമിക്കുന്നത്. ഒടുവിൽ സ്വാശ്രയ സുസ്ഥിര ഗ്രാമത്തിന്റെ രേഖാചിത്രം വരച്ചാണ് തങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം അംഗങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തുന്നത്.

അഞ്ച് കോർണറുകളുടേയും പ്രവർത്തനം അവസാനിച്ചാൽ പൊതുഹാളിലെത്തി അനുഭവങ്ങൾ-നേട്ടങ്ങൾ ക്രോഡീകരിച്ച് അവതരിപ്പിക്കുന്നു. സംശയ നിവാരണത്തിനും അവസരം ഒരുക്കുന്നു. നേർക്കാഴ്ചകൾ എന്ന എക്സിബിഷനിലൂടെ പങ്കുവെച്ച കാര്യങ്ങളെ പൊതുവായി ക്രോഡീകരിച്ചുകൊണ്ട് പാർട്ടിർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലേയ്ക്കുള്ള പഠനയാത്രകളുടെ ലക്ഷ്യങ്ങളുമായി ബന്ധിപ്പിക്കുന്നു. തുടർന്ന് വിശദമായി അഞ്ച് ദിവസങ്ങളായി നീളുന്ന പഠനപ്രവർത്തനങ്ങളുടെ മൊഡ്യൂൾ പരിചയപ്പെടുത്തുന്നു. സംശയനിവാരണം നടത്തി സെഷൻ അവസാനിപ്പിക്കുന്നു.

പാർട്ടിർ സ്റ്റേറ്റ് വിസിറ്റ് (രാജസ്ഥാൻ, ത്യാർഖണ്ഡ്)

പാർട്ടിർ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ രാജസ്ഥാൻ, ത്യാർഖണ്ഡ് എന്നീ സംസ്ഥാനങ്ങളാണ് ഈയൊരു സന്ദർശനത്തിനായി തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്നത്. കാരണം, ഈ രാജസ്ഥാൻ സംസ്ഥാനങ്ങളിലുമാണ് പ്രധാനമായും പി ആർ ഐ സ്കീമിലും എം ഇ സി സ്കീമിലും ഒരുപോലെ മെന്റർമാർ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. ഓരോ സംസ്ഥാനത്തും തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന ഓരോ ജില്ലകളിലും ഓരോ സ്റ്റേഷനുകളിലുമായിട്ടാണ് ഈ പഠനസംഘത്തിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിലുള്ള അവസ്ഥാപഠനം നടക്കുന്നത്. അവിടെ പഠനത്തിനും നിരീക്ഷണത്തിനും വിധേയമാക്കേണ്ടുന്ന വിഷയങ്ങൾ താഴെ പറയുന്നതാവണം. ഒന്ന്) മെന്റർമാരുടെ പ്രവർത്തനം തുടങ്ങുന്നതിനു മുൻപുള്ള സ്ഥിതിയും പ്രവർത്തനാനന്തര സ്ഥിതിഗതികളും. രണ്ട്) സി ബി ഒ സംവിധാനത്തിൽ അയൽക്കൂട്ടതലം മുതൽ അവയുടെ ഫെഡറേഷനുകളുടെ തലം വരെയുള്ള പഠനം. മൂന്ന്) സമാരംഭിച്ച എം ഇകളുടെ ഇപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ, ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുകളുടെ മുൻ വ്യസ്ഥിതിയും ഇപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥയും മറ്റു പൊതുവായതും കേരളത്തിൽ പ്രയോജനപ്പെടുത്താവുന്ന പ്രത്യേക നിരീക്ഷണങ്ങളും.

ജാലകം 2017

സംസ്ഥാന-തല ശില്പശാല- 2

പഠനസംഘത്തിൽപ്പെട്ടവരും, സി ഡി എസ് പ്രതിനിധികൾ, തൊഴിലുറപ്പ് മേറ്റായി പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്ന പ്രതിനിധികൾ, പരിശീലനഗ്രൂപ്പിലെ പ്രതിനിധികൾ,

സംസ്ഥാനമിഷൻ പ്രോഗ്രാം ഓഫീസർമാർ, ജെന്റർ ടീം പ്രതിനിധികൾ, എൻ ആർ ഒ ടീം എന്നിവരാണ് വർക്ക്ഷോപ്പിൽ പങ്കെടുക്കുന്നത്.

ഒന്നാം ദിവസം പാർട്ട്ണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ പോയി തിരികെവന്ന ടീമുകൾ പ്രത്യേകമായി കൂടിയിരുന്ന് രാജ്യ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ നിന്നും ലഭിച്ച അനുഭവങ്ങളെ ക്രോഡീകരിക്കുന്നു. അതോടൊപ്പം കുടുംബശ്രീ പ്രവർത്തകരുടെയും പരിശീലകരുടെയും എൻ ആർ ഒ ടീമിലേയും അംഗങ്ങൾ ചേർന്നിരുന്ന് കേരളത്തിലെ സംഘടനാ സംവിധാനത്തിലെ കുറവുകളും പോരായ്മകളും പ്രവർത്തന പരിമിതികളും അടക്കമുള്ള തൽസ്ഥിതി പരിശോധിക്കുന്നു. അതിനുശേഷം ഇരുടീമുകളുടെയും പ്രാഥമികമായ പൊതു അവതരണം നടത്തുന്നു. പ്രസ്തുത അവതരണങ്ങൾ പരസ്പരം മനസിലാക്കിയ മുറയ്ക്ക് ക്രോഡീകരണവും അവസാനരൂപം തയ്യാറാക്കലും നടത്തുന്നു.

രണ്ടാമത്തെ ദിവസം രാവിലെ ഇരുടീമുകളും തങ്ങളുടെ നിരീക്ഷണങ്ങളും കൈമാറ്റങ്ങളും സംസ്ഥാനമിഷൻ പ്രതിനിധികൾക്കുമുന്പാകെ അവതരിപ്പിക്കുന്നു. പാർട്ട്ണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെയും കേരളത്തിലെയും ചിത്രങ്ങൾ, വാർത്തകൾ എന്നിവ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചുകൊണ്ടുള്ള അവതരണമാണ് തയ്യാറാക്കേണ്ടത്. അവതരണം കേൾക്കുന്ന സംസ്ഥാനമിഷൻ പ്രതിനിധികൾ പ്രതികരിച്ചു സംസാരിക്കുന്നതും പ്രസ്തുത അവതരണങ്ങളുടെയും പ്രതികരണങ്ങളുടെയും വെളിച്ചത്തിൽ കുടുംബശ്രീ ത്രിതല സംഘടനാ സംവിധാനത്തിന്റെ ഉത്തേജന പാക്കേജിന് ആവശ്യമായ കർമ്മപരിപാടികൾ ഗ്രൂപ്പുകളിൽ ചർച്ചചെയ്യുകയും ചെയ്യുന്നു. ചർച്ചയുടെ ക്രോഡീകരണാനന്തരം പാക്കേജിന് ആവശ്യമായ കരുടുനിർദ്ദേശങ്ങൾ സമർപ്പിക്കുന്നു.

ഈ നിർദ്ദേശങ്ങൾകൂടി ഉൾപ്പെടുത്തി ജില്ലാതലത്തിൽ സി.ഡി.എസ് ചെയർപേഴ്സൺമാരും പരിശീലനഗ്രൂപ്പ് അംഗങ്ങളും പങ്കെടുക്കുന്ന ദിദിന ശില്പശാലയുടെ മൊഡ്യൂൾ പരിചയപ്പെടുത്തുന്നു.

**ജില്ലാതല സി.ഡി.എസ് - പരിശീലന ഗ്രൂപ്പ്
സംയുക്ത ശില്പശാല**

കുടുംബശ്രീ എൻ ആർ ഒ പാർട്ട്ണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ അനുഭവങ്ങൾ കേരളത്തിലെ കുടുംബശ്രീ സിഡിഎസ്സുകൾക്ക് പങ്കുവെക്കുന്നതിലുള്ള പശ്ചാത്തലം:

08/08/2008ൽ നിലവിൽ വന്ന ഏകീകൃത ബൈലോയിലൂടെയാണ് സിഡിഎസ് ത്രിതല സംവിധാനത്തിന് ഇന്നത്തെ രീതിയിലുള്ള സംഘടനാരൂപം പൊതുവായി ഉരുത്തിരിഞ്ഞ് വന്നത്. ഏകദേശം ഒരു ദശവർഷത്തെ കുടുംബശ്രീ സംവിധാനത്തിനുള്ളിലെ സന്നദ്ധപ്രവർത്തകരുടെയും അയൽക്കൂട്ടങ്ങളുടെയും മറ്റും പ്രവർത്തനാനുഭവങ്ങളിൽ നിന്നാണ് ഈ ബൈലോയിലേക്ക് എത്തിച്ചേർന്നത്. ഇതിൽ പങ്കെടുത്ത പ്രവർത്തന നിരയാണ് 2008 ലെ ആദ്യ പൊതുയാരാ സിഡിഎസ് തെരഞ്ഞെടുപ്പിലൂടെ വിവിധ ഔദ്യോഗിക സ്ഥാനങ്ങളിൽ സ്ഥാനം പിടിച്ചത്. അവർക്ക് കുടുംബശ്രീയുടെയും ത്രിതല സംഘടനാ സംവിധാനത്തിന്റെയും ലക്ഷ്യങ്ങളെക്കുറിച്ചും പ്രവർത്തനപരിപാടികളെക്കുറിച്ചും ഉറപ്പായിരുന്ന ആശയവ്യക്തതയും പ്രവർത്തന ശേഷിയും 2015 ജനുവരി 26ന് ചുമതലയേറ്റ മൂന്നാം തലമുറയിലെ ഔദ്യോഗിക ഭാരവാഹികൾക്ക് ഇല്ലായെന്നതാണ് യാഥാർത്ഥ്യം.

പ്രവർത്തന സന്നദ്ധതയായിരുന്നു ആദ്യകാല പ്രവർത്തകരുടെ കൈമുതൽ. തുടർന്നുവന്നവർക്ക് സന്നദ്ധപ്രവർത്തനപാരമ്പര്യമോ പരിശീലനമോ ലഭിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു. പതിവായി പരിശീലന പരിപാടികൾ ആവിഷ്കരിച്ച് നടപ്പാക്കിക്കൊടുക്കുന്ന പരിശീലന ഗ്രൂപ്പുകളെ വേർപോലെ ഇടപെടുത്തിക്കൊടുക്കുന്ന പരിശീലനങ്ങളും കുറവായിരുന്നു. തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടു എന്ന ഒറ്റക്കാരണത്താൽ സ്ഥാനങ്ങളിൽ എത്തിയവരിൽ ഭൂരിപക്ഷവും സാമൂഹ്യപ്രവർത്തന സന്നദ്ധതയോ പരിശീലനമോ ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്ത സ്ഥിതി വിശേഷമാണുള്ളത്. ഈ പശ്ചാത്തലത്തിലാണ് പുതിയ രീതിയിലുള്ള പരിശീലനാവശ്യം ഉടലെടുത്തത്. പ്രവർത്തന പരിചയമുള്ള മുൻഭാരവാഹികളെക്കൂടി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന കമ്മിറ്റികളിൽ ബെലോ വ്യവസ്ഥചെയ്യുന്നു. ക്ലിപ്തം ഇത് നടപ്പിലാക്കുകയോ അവരുടെ അനുഭവപരിചയം മുതലെടുക്കുകയോ ചെയ്തുവരുന്നുമില്ല.

അയൽക്കൂട്ട രൂപീകരണത്തിനുശേഷം ഇക്കഴിഞ്ഞ 17 വർഷങ്ങൾ കൂടുംബശ്രീയുടെ വളർച്ച ദേശീയതലത്തിലും ആഗോളതലത്തിലും അംഗീകാരം നേടിയിട്ടുണ്ട്. കൂടുംബശ്രീ സംഘടനാസംവിധാനം പ്രാദേശിക ഭരണകൂടവുമായി ചേർന്നുകൊണ്ട് പ്രാദേശികതലത്തിലെ വികസന ഇടപെടലുകളുടെ വിജയാനുഭവങ്ങൾ ഭാരതത്തിലെ ഇതര സംസ്ഥാനങ്ങളിലും മാതൃകയാക്കി നടപ്പിലാക്കിവരുന്നു. കേവലം സാമ്പത്തിക - സ്വരൂപണവും ക്രയവിക്രയവുമെന്ന നിലയിൽ നിന്നും സമൂഹത്തിന്റെ സാമൂഹിക - സാമ്പത്തിക - പശ്ചാത്തല വികസനപ്രക്രിയയിലെല്ലാം ഇന്ന് കൂടുംബശ്രീ സംഘടനാസംവിധാനം പ്രാദേശിക സർക്കാരുകളുമായി സംയോജിച്ച് പ്രവർത്തിക്കുന്നു. സ്വാശ്രയ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ എന്ന ലക്ഷ്യത്തിലേക്ക് മുന്നേറുന്നതിന് പി.ആർ.എ. - സി.ബി.ഒ. കൺവെർജൻസിന്റെ ആവശ്യകത എന്തെല്ലാമെന്ന് ബോധ്യപ്പെടുത്തുവാൻ സമന്വയം - 2017 എന്ന പരിശീലന പരിപാടി തദ്ദേശ ഭരണ തലവൻമാർക്കും ക്ഷേമകാര്യ സ്റ്റാന്റിംഗ് കമ്മിറ്റി ചെയർമാൻമാർക്കും മെമ്പർ സെക്രട്ടറിമാർക്കും സി.ഡി.എസ്. ചെയർപേഴ്സൺമാർക്കും സംയുക്തമായി സംഘടിപ്പിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞത് കൂടുതൽ ഫലപ്രാപ്തി കൈവരിക്കുവാൻ സഹായകമായിട്ടുണ്ട്. ഏതായാലും ഇന്നത്തെ നിലയിലേക്ക് കൂടുംബശ്രീ ഉയർന്നു വന്നത് ത്രിതല സംഘടനാസംവിധാനത്തിലെ നേതൃത്വങ്ങൾ പ്രതിഫലിച്ചതല്ലാതെ താനുൾപ്പെടുന്ന സമൂഹത്തിന്റെ സാമൂഹിക മുന്നേറ്റങ്ങൾക്ക് നേതൃത്വവും മാനവവിഭവശേഷിയും നൽകേ തീരുന്നതല്ലാതെ കടമയെന്ന ബോധത്തോടും ഇച്ഛാശക്തിയോടുംമുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളിലൂടെയാണ്. ഇത്തരൂണത്തിലാണ് കോട്ടയം, ഇടുക്കി ജില്ലകളിലെ സിഡിഎസ്സുകൾക്ക് അവരുടെ പ്രവർത്തനശേഷി വളർത്തുന്നതിനായി കൂടുംബശ്രീ എൻ ആർ ഓ പാർട്ട്ണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ അനുഭവങ്ങൾ കൂടുംബശ്രീ സിഡിഎസ്സുകൾക്ക് പങ്കുവെക്കുവാൻ അതതു ജില്ലാമിഷനുകൾ ആവശ്യപ്പെട്ടതും പൈലറ്റു പരിപാടിയായി സംഘടിപ്പിച്ചതും. ൨൦൧൯ ദിവസങ്ങളിൽ ജില്ലയിലെ മുഴുവൻ സി ഡി എസ് ചെയർപേഴ്സൺമാരേയും പരിശീലനഗ്രൂപ്പ് അംഗങ്ങളേയും ഒന്നിച്ച് ചേർത്തായിരുന്നു പ്രസ്തുത പരിപാടി നടത്തിയത്. ൨൦൨൦ ദിവസം ബ്ലോക്ക് അടിസ്ഥാനത്തിൽ കൂടിയിരുന്ന് തയ്യാറാക്കുന്ന കർമ്മപദ്ധതിയുടെ കരട് രൂപം ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുമായി കൂടി ആലോചിച്ച് പൂർണത വരുത്തി ജില്ലാമിഷൻ സമർപ്പിക്കുന്നതിനും തുടർന്നുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരീക്ഷിച്ച് പിന്തുണ നൽകുന്നതിനുമുള്ള തീരുമാനമാണ് ശിൽപ്പശാലയിൽ രൂപപ്പെടുത്തുന്നത്.

ഉദ്ദേശ്യലക്ഷ്യങ്ങൾ

- പാർട്ട്ണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ പരിമിതമായ സാഹചര്യങ്ങളിൽ നിന്നുകൊണ്ട് കേരളത്തിലെ കൂടുംബശ്രീ എൻ.ആർ.ഒ. പ്രവർത്തകർ നേടിയെടുത്ത മാറ്റങ്ങൾ എന്തെല്ലാമാണെന്നും അവ എങ്ങനെയാണ് കൈവരിച്ചതെന്നും മനസ്സിലാക്കുക

- കേരളത്തിലെ സാമൂഹ്യ സന്നദ്ധ സംഘടനാസംവിധാനം, ഇന്നു നേരിടുന്ന വെല്ലുവിളികൾ എന്തെല്ലാമെന്ന് കൈകൾ കെട്ടിയിടുക
- പാർട്ടി സാമൂഹ്യ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ സംഘടനാസംവിധാനം എന്തെല്ലാം വെല്ലുവിളികളെ അതിജീവിച്ചിട്ടുണ്ട് ഈ നേട്ടങ്ങൾ കൈവരിച്ചത് എന്ന് മനസ്സിലാക്കിക്കൊടുക്കുക, കേരളത്തിലെ വെല്ലുവിളികളെ വിശകലനം ചെയ്യുക
- പൂർണ്ണമായും പ്രവർത്തന സജ്ജമല്ലാത്ത പഞ്ചായത്തുകളും സംഘടനാസംവിധാനവുമുള്ള പാർട്ടി സാമൂഹ്യ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ കുറഞ്ഞ കാലയളവുകൊടുത്ത് വെല്ലുവിളികളെ അതിജീവിച്ച് നേട്ടങ്ങൾ കൈവരിക്കാൻ സാധിക്കുമെങ്കിൽ പ്രവർത്തനസജ്ജമായതും സവിശേഷ വിഭവശേഷിയുമുള്ള കേരളത്തിൽ എന്തുകൊടുത്ത് കൂടുതൽ മെച്ചപ്പെട്ട നിലവാരം സാധിക്കുന്നില്ല എന്ന് വിശകലനം ചെയ്യുക
- സി.ഡി.എസ് ത്രിതല സംവിധാനത്തിലെ നേതൃത്വങ്ങൾ തങ്ങളുടെ ചുമതലകൾ നിർവ്വഹിക്കുന്നതിന് പാർട്ടി സാമൂഹ്യ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ അനുഭവങ്ങളിൽ നിന്നും പ്രചോദനം നേടുന്നതിന് അവസരമൊരുക്കുക

വിഷയങ്ങളും രീതിശാസ്ത്രവും

- കുടുംബശ്രീ എൻ ആർ ഒ പാർട്ടി സ്റ്റേറ്റ് അനുഭവങ്ങൾ എൻ.ആർ.ഒ. മെമ്പർമാർ പങ്കുവെക്കുന്നു. പാർട്ടി സാമൂഹ്യ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ സ്ത്രീകളുടെ സംഘടനാസംവിധാനം, അവസ്ഥ, സാമൂഹ്യ സാമ്പത്തിക രാഷ്ട്രീയ പശ്ചാത്തലം, ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുകളും പ്രവർത്തനങ്ങളും എന്നിവ ബോധ്യപ്പെടുത്തുന്നു. ഈ ബുദ്ധിമുട്ടേറിയ സാഹചര്യങ്ങളിൽ നിന്നുകൊടുത്ത് ഗ്രാമസഭ ശക്തിപ്പെടുത്തലും, ജനങ്ങളുടെ ആവശ്യങ്ങളും അവകാശങ്ങളും കൈകൾ കെട്ടിയിടുന്ന അവ നേടിയെടുക്കുന്നതിനുള്ള പ്രവർത്തന പരിപാടികൾ ആവിഷ്കരിക്കപ്പെടുകയും എങ്ങനെ എന്നും മനസ്സിലാക്കുന്നു. എന്തെല്ലാം വെല്ലുവിളികളെ അതിജീവിച്ചുകൊടുക്കാനും തരണം ചെയ്തുമാണ് നേട്ടങ്ങൾ കൈവരിച്ചത് എന്നും കേരളത്തിലെ സി.ഡി.എസ് നേതൃത്വങ്ങൾക്ക് അവ ബോധം നൽകുന്നു. ശക്തമായ പ്രാദേശിക ഭരണകൂടവും സംഘടനാശക്തിയും വികസനത്തിന് വിഭവങ്ങളും സാഹചര്യവും നിലവിലുള്ള കേരളത്തിൽ എന്തുകൊടുത്ത് കൂടുമ്പോൾ സംഘടനാശക്തി വേഗം വിധത്തിൽ മുന്നേറിയല്ലെന്ന് ചിന്തിക്കുവാൻ കുടുംബശ്രീ സി.ഡി.എസിനെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു
- കേരളത്തിലെ സി.ഡി.എസ് സംവിധാനം, സമൂഹത്തിന്റെ ആവശ്യങ്ങൾക്കായി സ്വന്തമായും പ്രാദേശിക ഭരണകൂടവും സ്ഥാപനങ്ങളുമായും കൈകോർത്ത് പ്രവർത്തിക്കുന്നതിൽ അഭിമുഖീകരിക്കുന്ന വെല്ലുവിളികൾ കൈകൾ കെട്ടിയിടുന്നു. പാർട്ടി സാമൂഹ്യ സംസ്ഥാനങ്ങളുടെ അനുഭവവുമായി താരതമ്യം ചെയ്യുമ്പോൾ കേരളത്തിലെ സംഘടനാസംവിധാനം ഇന്ന് അഭിമുഖീകരിക്കുന്നത് വെല്ലുവിളികളല്ലെന്നും പ്രവർത്തന പാളികൾ മാത്രമാണെന്നും ബോധ്യപ്പെടുത്തുന്നു.

പരിശീലനത്തിലൂടെ പ്രതീക്ഷിക്കുന്ന ഫലങ്ങൾ

“സംഘടനാസംവിധാനം സംഘടനാപരമായ അറിവ്, കഴിവ്, പ്രവർത്തനശേഷി എന്നിവയിലുള്ള കുറവുകൾ നേരിടുന്നു. മാത്രമല്ല, പ്രാദേശിക ഭരണകൂടത്തിന്റെ പിന്തുണ നേടിയെടുക്കുവാൻ കഴിയില്ലെന്ന പരിമിതിയും ഉണ്ട്. പക്ഷേ, മറ്റുസംസ്ഥാനങ്ങളിൽ അറിവോ പരിചയമോ വിഭവശേഷിയോ ഇല്ലാതെ കൈവരിച്ച നേട്ടങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കുമ്പോൾ കേരളത്തിലേക്ക് വെല്ലുവിളികളേയല്ല എന്നും സമൂഹത്തിലിറങ്ങി പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനുള്ള വൈമുഖ്യവും ഇച്ഛാശക്തിയില്ലായ്മയുമാണ് പ്രധാന വെല്ലുവിളികൾ.

വിളി എന്നും മനസ്സിലാക്കുന്നു. പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ച് മികച്ച സാഹചര്യമുള്ള കേരളത്തിൽ തങ്ങൾക്ക് നേട്ടങ്ങൾ കൈവരിക്കുന്നതിന് അത്ര വലിയ വെല്ലുവിളികൾ ഒന്നും തന്നെ ഇല്ലെന്നും ഇതിലൂടെ തിരിച്ചറിയാനാവുന്നു”

വിമല സത്യൻ, സി.ഡി.എസ് ചെയർപേഴ്സൺ, കോട്ടയം.

പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ പ്രവർത്താനുഭവങ്ങൾ ആർജ്ജിച്ച മെന്റർ റിസോഴ്സ് പേഴ്സൺമാരുമായി സംവദിച്ച ശേഷം സി.ഡി.എസ് ചെയർപേഴ്സൺ പറഞ്ഞ വാക്കുകളാണ് മേൽ സൂചിപ്പിച്ചത്. കേരളത്തിലെ കുടുംബശ്രീ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കിടയിൽ പഞ്ചായത്തിൽ നിന്നും കുടുംബശ്രീ സംവിധാനങ്ങളിൽ നിന്ന് തന്നെയും അനുഭവിക്കേണ്ടി വരുന്ന പ്രശ്നങ്ങളും നേരിട്ട് കൊണ്ടിരിക്കുന്ന തടസ്സങ്ങളും ഇതര സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ അനുഭവങ്ങളുമായി താരതമ്യം ചെയ്യുമ്പോൾ വലിയ പ്രശ്നങ്ങളേയല്ല, എന്ന് സ്വയം സമ്മതിക്കുകയും മെന്റർ റിസോഴ്സ് പേഴ്സൺമാർക്ക് ഈ വിപരീത സാഹചര്യങ്ങൾക്കിടയിലും വിജയം വരിക്കുവാൻ കഴിയുന്നു എങ്കിൽ, തങ്ങൾക്ക് അതിന്റെ പതിനുമടങ്ങ് ഇവിടെ സാധിക്കുമെന്ന് ഉറപ്പിക്കുകയായിരുന്നു അവർ. കേരളത്തിലെ മുഴുവൻ സി.ഡി.എസ് പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും പുതിയ ഊർജ്ജം പകർന്ന് നൽകുന്നതിന് പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ അനുഭവസ്ഥരുമായുള്ള കൂടിക്കാഴ്ചയും സംവാദവും ഗുണപ്രദമാകുമെന്നാണ് ഇത് സൂചിപ്പിക്കുന്നത്.

ജില്ലാതല ശില്പശാല പ്രവർത്തനരീതി

പാർട്ടണർ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ പഠന പ്രവർത്തനം പൂർത്തിയാക്കി തിരിച്ചെത്തുന്ന അംഗങ്ങൾ സംസ്ഥാന തലത്തിൽ അനുഭവങ്ങൾ ക്രോഡീകരിച്ച ശേഷം പ്രസ്തുത ക്ലബ്ബുകളിൽ ജില്ലാ തലത്തിൽ പുതുതായി തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന സി.ഡി.എസ് ചെയർപേഴ്സൺമാരുടേയും പരിശീലന ഗ്രൂപ്പിലെ അംഗങ്ങളുടേയും മുമ്പാകെ അവതരിപ്പിക്കുന്നു. ഇതിന് മുന്നോടിയായി കേരളത്തിലെ കുടുംബശ്രീയുടെ പ്രശ്നങ്ങളും പരിമിതികളും സി.ഡി.എസ് ചെയർപേഴ്സൺമാരോടും പരിശീലന ഗ്രൂപ്പിലെ അംഗങ്ങളോടും ചർച്ച ചെയ്ത് അവതരിപ്പിക്കുവാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു. അതിന് ശേഷമാണ് കുടുംബശ്രീ നാഷണൽ റിസോഴ്സ് ഓർഗനൈസേഷൻ, പി.ആർ.ഐ - സി.ബി.ഒ. കൺവെർജൻസ് പ്രോജക്ടിന്റെ ഭാഗമായുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളും ഫീൽഡ് അനുഭവങ്ങളും പങ്കു വയ്ക്കുന്നത്. കൂടാതെ, കേരളത്തിൽ നിന്നു നിരീക്ഷിച്ച് പഠിക്കുവാനായി പോയവരുടെ അനുഭവങ്ങളും പങ്കു വയ്ക്കുന്നു. ഈ അനുഭവങ്ങളെ താരതമ്യം ചെയ്ത്, കേരളത്തിലെ നിലവിലുള്ള സാഹചര്യങ്ങൾ മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനും മികച്ച പുരോഗതി കൈവരിക്കുന്നതിനും എന്തൊക്കെ ചെയ്യാൻ കഴിയുമെന്ന് ചർച്ച ചെയ്ത് തീരുമാനിക്കുന്നു. അതിനായി സ്വീകരിക്കേണ്ടുന്ന സമീപനവും തന്ത്രവും ഉൾപ്പെടുത്തി ഒരു കർമ്മപദ്ധതി തയ്യാറാക്കുന്നു. ഈ കർമ്മ പദ്ധതി രൂപപ്പെടുത്തുന്നതിൽ പരിശീലന ഗ്രൂപ്പുകളുടെ സഹായം പ്രയോജനപ്പെടുത്തുവാനും നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. കർമ്മ പദ്ധതിയിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ വ്യത്യസ്ത ഘട്ടങ്ങളിൽ പരിശീലന ഗ്രൂപ്പുകൾക്ക് ഇടപെടാനുള്ള സാഹചര്യങ്ങളേയും കണക്കിലെടുക്കുന്നു. അടുത്ത ഒരു വർഷക്കാലയളവിനിടയിൽ ഘട്ടം ഘട്ടമായി ചെയ്യുവാൻ തീരുമാനിക്കുന്ന പ്രവർത്തന പരിപാടികളും അതിന്റെ രീതിശാസ്ത്രവും കൂട്ടായി തീരുമാനിച്ചാണ് ശില്പശാല സമാപിക്കുക.

ജാലകം 2017

മുന്നൊരുക്കങ്ങൾ

1. പാർട്ടി സാമ്പത്തിക സന്ദർശനത്തിനായി അയക്കേ സി.ഡി.എസ്. ചെയർപേഴ്സൺമാരുടെ ലിസ്റ്റ് തയ്യാറാക്കൽ. രാജ്യ തവണയെങ്കിലും സി.ഡി.എസ്. ചെയർപേഴ്സൺമാരായിരുന്നവരുടേയും തൽപരരായവരുടേയും പട്ടിക തയ്യാറാക്കലും ബന്ധപ്പെടലും
2. പാർട്ടി സാമ്പത്തികങ്ങളിലേക്ക് പോകുന്ന ടീമിനേയും എൻ.ആർ.ഒ. യിൽ നിന്ന് അനുഗമിക്കുന്ന അംഗങ്ങളേയും നിശ്ചയിക്കൽ
3. സാമ്പത്തിക ശില്പശാലയുടെ സ്ഥലം, തീയതി എന്നിവ തീരുമാനിച്ചു ബന്ധപ്പെട്ടവരെ അറിയിക്കൽ
4. ശില്പശാലയിൽ പങ്കെടുക്കേ മറ്റു പ്രവർത്തകരുടെ പാനൽ തയ്യാറാക്കി അവരുമായി ബന്ധപ്പെടൽ
5. സി.ഡി.എസ് ടീം സന്ദർശന പരിപാടിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട മുന്നൊരുക്കങ്ങൾ അതാത് സാമ്പത്തികങ്ങളിൽ ആവിഷ്കരിക്കൽ
6. ടീമിന്റെ യാത്ര സംബന്ധമായ പരിപാടികളും മുന്നൊരുക്കങ്ങളും നിശ്ചയിച്ച് ഉറപ്പിക്കൽ
7. സാമ്പത്തിക ശില്പശാലയ്ക്ക് ശേഷം ജില്ലാതല ശില്പശാലയുടെ മുന്നൊരുക്കങ്ങൾ നടത്തൽ
8. പാർട്ടി സ്റ്റേറ്റ് സന്ദർശനവും പഠന പരിശീലന പരിപാടിയും അനുബന്ധ ശില്പശാലകളും ഫലപ്രദമായി ഡോക്യുമെന്റ് ചെയ്യുന്നതിനുള്ള മുന്നൊരുക്കങ്ങൾ നിശ്ചയിക്കൽ.
9. സന്ദർശനം നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള സാമ്പത്തിക ബ്ലോക്കുകളിൽ പഞ്ചായത്ത് അപ്രന്റീസ്ഷിപ്പ് എന്ന നിലയിൽ ആവശ്യമായ ക്രമീകരണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തൽ.